

Käsikirja supersankareille

Kirjailija: Elias Våhlund

Kuvittaja: Agnes Våhlund

Sarjaan kuuluu:

Käsikirja supersankareille 1. Käsikirja

Käsikirja supersankareille 2. Punanaamio

Käsikirja supersankareille 3. Uusia voimia

Käsikirja supersankareille 4. Susi tulee

Käsikirja supersankareille 5. Kadonneet

Käsikirja supersankareille 6. Outoja aikoja (ilmestyy elokuussa -21)

Suunnattu 1.–3. luokille

Johdanto

Materiaalin tehtävät on suunniteltu luetun ymmärtämisen ja sanataitojen kehittämiseen, ja herättämään lukuinnostusta. Käsikirja supersankareille sopii erinomaisesti myös keskustelupohjaksi ryhmäytymiseen ja kaveritaitojen opetteluun. Teemoja: Kiusaamisen estäminen, kaveruus, ulkopuolisuus.

Luetun ymmärtäminen

Luettua voidaan analysoida ja ymmärtää monin eri tavoin. Esim. selventämällä uusia sanoja ja ilmaisuja, tekemällä kysymyksiä tai lyhennelmiä tekstistä tai ennustamalla juonta. Luettua voi vertailla muihin samankaltaisiin, aiemmin luettuihin teksteihin tai omiin kokemuksiin. Tekstin sisällöstä voidaan keskustella ryhmässä tai pareittain. Lukiessa voi hetkeksi pysähtyä miettimään mitä ajatuksia tai tunteita herää tekstiä lukiessa. Työtapoja tärkeämpää on kuitenkin tekstin sisältö.

Kaikki tehtävät tässä materiaalissa on jaettu kolmeen osaan: ennen lukemista, lukemisen aikana ja lukemisen jälkeen tehtävät. Luetun ymmärtämisen kysymykset on jaettu seuraavasti:

Riveillä – Vastaus löytyy suoraan tekstistä
Rivien välissä – Pitää osata tehdä omia johtopäätöksiä ja lukea ”rivien välistä”
Poissa riveiltä – Omin aivoin ajattelu, tekstin reflektointi

Luetun ymmärtämisen tehtäviä löydät joka kappaleesta.

Ennen lukemista

Tutkikaa yhdessä kirjan kantta. Katsokaa kuvaa, lukekaa kirjan nimi. Mistä kirja kertoo? Pyydä oppilaita perustelevaan vastauksensa, esim. niin, että itse kerrot ja perustelet, miksi olet sitä mieltä tai kysy: ”Miksi ajattelet niin?” ”Mitä ajattelet?”

Mitä tarkoittaa käsikirja? (Onko se kirja käsistä?) Kerro esimerkkejä muista käsikirjoista. Ovatko jotkut niistä oppilaille tuttuja?

Kannessa on kaksi nimeä: Elias ja Agnes Våhlund. Miksi nimet ovat esillä? Keitä he ovat? Enemmän infoa heistä löydät täältä:

<https://kustantamo.sets.fi/kirjailijat/elias-vahlund/>

<https://kustantamo.sets.fi/kirjailijat/agnes-vahlund/>

Mikä on prologi? Mitä se kertoo?

Ennen epilogia: Mikä on epilogi? Millä tavalla se eroaa muista kirjan luvuista?

Valmistautukaa uusiin lukuihin käymällä läpi vaikeat sanat ja ilmaisut.

Lukemisen aikana

Etsikää tekstiyhteyksiä. Pysähdy ääneen lukiessasi sopiviin kohtiin ja etsikää yhteyksiä

- Muihin teksteihin: Muistuttaako tämä jotain toista kirjaa, jonka olemme lukeneet? Kertomuksia kiusatuista, pelottomista tytöistä (Peppi Pitkätossu), siitä kuinka tullaan joksikin muuksi, supersankareista, sarjakuvista
- Oppilaiden omiin kokemuksiin: Mitä tiedämme kirjan tapahtumapaikoista: Koulusta, koulunpihasta, kirjastosta? Kiusaaminen, ulkopuolisuuden tunne
- Maailmaan ympärillä: Mitä ajatuksia tämä tarina herättää maailmasta ympärillämme

Työskennelkää samalla tavalla, vaikka lapset lukisivat kirjaa itsekseen: Pysähtykää lukujen tai kappaleiden välillä keskustelemaan em. asioista.

Pyydä oppilaita keskeyttämään lukeminen, jos vastaan tulee jotain, jota he eivät ymmärrä, ja kysymään apua opettajalta tai kaverilta. Sanat, joita on vaikea lukea tai ymmärtää, voi myös kirjoittaa muistiin ja keskustella niistä yhdessä jälkepäin.

Lukemisen jälkeen

Anna oppilaiden vastata luetun ymmärtämisen kysymyksiin ja tehdä omia kysymyksiään. Keskustelkaa kysymyksistä ja vastauksista yhdessä. Moniin avoimiin kysymyksiin ei ole tiettyä oikeaa vastausta, vaan ne ovat olemassa siksi, että herättäisivät ajatuksia ja johdattaisivat keskustelua eteenpäin. Erityisen hyvin yhdessä keskusteltavaksi sopivat kysymykset on merkitty punaisella. Käytä mielellään YPK-metodia.

Anna oppilaiden tiivistää teksti. Keskustelkaa yhdessä, miten se alkoi, mitä sitten tapahtui ja miten tarina loppui. Voitte käsitellä yhtä lukua tai koko kirjaa, jos se on jo kokonaan luettu.

Käsikirja

Käsikirja on ensimmäinen osa Käsikirja supersankareille -sarjassa. Alisan äiti on töissä toisessa kaupungissa ja siksi Alisa asuu mummin luona. Alisa ei viihdy uudessa koulussaan. Poikajoukko kiusaa häntä hörökorvista. Joka ilta Alisa nukahtaa kädet tiukasti korvillaan siinä toivossa, että ne eivät enää olisi niin hörössä. Kun pojat eräänä päivänä jahtaavat Alisaa, hän päättää piiloutua kirjastoon. Siellä, alahyllyllä piilossa, on kirja, joka hohtaa. Alisa ottaa esiin kirjan, jolla on merkillinen nimi: Käsikirja supersankareille. Kirjastonhoitaja kuiskaa Alisalle, ettei kirja ole ollenkaan kirjaston järjestelmässä ja lienee parasta, että Alisa ottaa kirjan ja vie sen kotiinsa. Siinä silmänräpäyksessä alkaa Alisan matka supersankariksi.

Aiheet: Supersankarit, kiusaaminen, ulkopuolisuus, koulu, uusi oppilas luokassa, seikkailu

Luetun ymmärtäminen

Prologi

Mitä tarkoittaa prologin lause? *Pahiksia voit juosta karkuun, mutta itsesi joudut kohtaamaan.* (rivien välissä)

Mitä ajattelet, kun luet lauseen? (poissa riveiltä)

Luku 1

Miksi Max kysyy nauraen Alisalta, onko tämän isä elefantti? (rivien välissä)

Miksi Alisa asuu mummin luona? (riveillä)

Mitä Alisa tarkoittaa, kun hän sanoo, että puhumalla poikien vanhempien kanssa Karoliina vain pahentaa asioita? (rivien välissä)

Luku 2

Miksi vieraassa koulussa oli kamalaa? (riveillä)

Miksi Karoliina kuiskaa Alisalle kirjastossa? (rivien välissä)

Alisan pää on täynnä kysymyksiä, hän ei ymmärrä miksi poikajoukko vainoo häntä. Hän epäilee tehneensä jotain väärin. Mitä luulet? Mitä haluaisit sanoa Alisalle? (poissa riveiltä)

Keskustelkaa yhdessä

Luku 3

Lukekaa Käsikirja Supersankareille johdanto vielä kerran.

Miksi siinä sanotaan, että kirjalla on mahti muuttaa elämä?

Miten kirja on löytänyt Alisan?

Miksi Alisa uskoo, että kirja saattaa olla maailman kallisarvoisin kirja? (rivien välissä)

Keskustelkaa yhdessä

Luku 4

Miksi ei ollut mikään tavallinen lauantai, kun Alisa heräsi? (rivien välissä)

Uskotko, että Olga ja Oskar ymmärsivät mitä Alisa sanoi? (rivien välissä)

Miksi Alisa oli pökerryksissä? (riveillä)

Luku 5

Mitä Alisa ei huomannut lukea käsikirjasta ennen kuin meni häiritsemään nukkuvaa koiraa? Mitä hän ei huomannut, ennen kuin alkoi opetella lentämään? (riveillä)
Oletko sinä yrittänyt oppia jotain eikä siitä ole tullut mitään? Mitä se oli? (poissa riveiltä)

Luku 6

Miksi Alisa ei lyönyt takaisin, kun Niko mottasi häntä? (rivien välissä)
Alisa ei kertonut mummille mitä oli tapahtunut, miksi arvelet hänen toimineen näin? (rivien välissä) Olisiko hänen pitänyt kertoa? **Keskustelkaa yhdessä**
Miltä Alisasta tuntuu, kun hän menee illalla nukkumaan? Tekstissä sanotaan: Sisällä oli pelkkää tyhjää. Mitä se tarkoittaa? (rivien välissä)

Luku 7

Alisa kuvailee miltä hänestä tuntuu, kun hän lentää. Hän käyttää kuvailevia sanoja ja ilmaisuja, kuten: hänestä tuntuu, että hän on täynnä perhosia tai pullo, jossa on hiilihappoa. Kuvaile jotain tunnetta samalla tavalla. Esim. miltä tuntuu, kun olet nälkäinen, iloinen, surullinen, tai juokset tai pyöräilet oikein kovaa vauhtia.

Luku 8

Mitä johtolankoja Alisa saa, jotta hän löytää rosvot? (riveillä)
Miksi mummi varoitti Alisaa menemästä yksin satamaan? Onko sellaisia paikkoja, jonne et saisi mennä, koska ne ovat niin vaarallisia (poissa riveiltä)

Luku 9

Mitä tapahtuu, kun Alisa lakkaa pelkäämästä ja tulee vihaiseksi?
Onko sinulle joskus käynyt niin? (Poissa riveiltä)
Keskustelkaa yhdessä
Pauli Puikku-Juven sanoo, että Alisa merkitsee paljon kaupungille. Mitä hän tarkoittaa? (riveillä)
Mikä tuntuu Alisasta kivoimmalta, se, että saa kiinni vaaralliset rosvot vai se, että lapset haluavat olla kuten hän? (rivien välissä)
Olisiko sinusta mukavaa, jos toiset haluaisivat olla kuten sinä? Kuka sinä haluaisit olla? (poissa riveiltä)

Epilogi

Miksi rahakokoelma oli niin arvokas (riveillä)
Mitä supersankareita tunnet? Mitä voimia heillä on? (poissa riveiltä)

Ryhmäytymistä ja kaveritaitoja

Seuraavat leikit ja harjoitukset parantavat ryhmähenkeä, yhteistyötä, empatiaa ja turvallisuudentunnetta, ja auttavat ulkopuolisuuden ja kiusaamisen vastaisessa työssä.

Kehutaan, rohkaistaan, nähdään jokaisen hyvät puolet

- Lapset seisovat rivissä. Kukin kulkee vuorollaan rivin päästä päähän ja sanoo jotakin positiivista jokaiselle. Miksi minä arvostan juuri sinua? Miksi sinä olet erityinen?

- Oppilaat kirjoittavat jotain positiivista jokaisesta luokkakaveristaan. Luetaan laput yhdessä
- Kirjoita papereille positiivisia ja arvostavia sanoja. Laminoi ja kiinnitä luokan seinille
- Oppilaat seisovat ringissä ja heittävät palloa toisilleen. Kun joku ottaa kopin, toiset sanovat hänestä jotain kilttiä
- Oppilaat istuvat ringissä ja heittävät lankakerää toisilleen. Kuten edellisessäkin tehtävässä, sitä keuhataan, joka ottaa kopin. Tällä kertaa oppilaat kuitenkin pitävät kiinni langasta aina heittäessään sitä eteenpäin, lopulta kasassa on todellinen kehujen hämähäkinverkko!
- Tehkää yhteinen ajatuskartta ja kirjoittakaa siihen kaikki positiiviset sanat, joilla toisten hyvistä puolista on puhuttu.

YPK-menetelmä

YPK (yksin, pareittain, kaikki yhdessä) sopii käytettäväksi työskentelytapana kaikkien aineiden kanssa. Päämääränä on vahvistaa oppilaiden välistä kommunikaatiota ja aktivoida heidän ajatteluaan. Menetelmä kasvattaa lasten itseluottamusta ja näyttää, että kaikkien äänellä ja mielipiteillä on merkitystä. Ensinnäkin oppilaat saavat miettiä tehtävää yksin ja vastata kysymyksiin, sen jälkeen oppilaat pareittain keskustelelevat näkemyksistään. Lopuksi vastauksia käydään läpi koko luokan kesken. Tämä menetelmä käy erityisen hyvin Käsikirja supersankareille -kirjan luetun ymmärtämisen tehtävien käsittelyyn.

Luokkaneuvosto

- Kun keskustellette, se, jolla on puheenvuoro pitää ennalta sovittua esinettä kädessään. Se muistuttaa kaikille, kuka puhuu ja ketä pitää kuunnella.
- Luokkaneuvosto on hyvä tapa keskustella yhteisistä säännöistä. Kuinka osoitetaan kunnioitusta ja välittämistä, autetaan toisia ja tehdään yhteistyötä, muistetaan tärkeät sanat kiitos ja anteeksi. Miten käyttäytyään, kun liikutaan käytävissä, matkalla ruokailuun tai liikuntatunneille. Pyydä oppilaita vastaamaan kysymyksiin, kirjoittakaa ylös ja ripustakaa luokan seinälle.

- Kielenkäyttö. Minkälaista sen pitäisi olla luokassa/ koulussa? Mikä on ok? Mitä ei missään nimessä saa sanoa?

Salainen kirja

Joistain asioista voi olla vaikea puhua tai niitä ei haluta sanoa ääneen koko luokan kuullen. Silloin salainen muistikirja voi olla hyvä keino. Oppilaat voivat kirjoittaa, piirtää ja kertoa vaikeista asioista luokassa tai kavereiden kanssa. Pidä huolta siitä, että vain sinä luet kirjaa ja jos oppilaat haluavat, voit myös kirjoittaa vastauksen.

Esittele ystävä

Ryhmä istuu ringissä. Oppilas (tai opettaja) aloittaa ja esittelee oikealla puolellaan olevan henkilön ja kertoo tästä jonkun asian. Esim. *Tässä on ystäväni Ella. Hän pitää urheilusta ja on allerginen pähkinöille.* Samalla se, joka esittelee, nostaa kaverin käden ylös. Kädet jäävät ylös vuoron siirtyessä seuraavalle. Kun koko luokka on esitelty, on kaikkien kädet ylhäällä. Toimii parhaiten esim. puolikkaan luokan kanssa.

Salainen ystävä

Maanantaina jaetaan tai arvotaan salaiset ystävät. Oppilaiden pitää olla erityisen huomaavaisia ja kilttejä salaiselle ystävänsä (ei ylilyöntejä). Voi esim. leikkiä yhdessä välitunnilla, kysyä mitä hänelle kuuluu, hymyillä. Viikon lopussa oppilaat saavat arvata, kuka oli kenenkin salainen ystävä. Mitä tämä teki ollakseen erityisen hyvä kaveri?

Välitunti

- Jaa välituntikaverit. Oppilailla on sama välituntikaveri tietyn ajan, esim. viikon
- Anna kunkin oppilaan vuorollaan valita välituntiaktiviteetti. Kaikkien pitää päästä siihen mukaan, kukaan ei saa tuntea itseään ulkopuoliseksi. Vaihtoehtoisesti voidaan muodostaa 4-6 oppilaan leikkiryhmiä (miehellään yhdessä toisen luokan kanssa), jotka saavat yhdessä valita välituntitekemiset. Tee valmiiksi kortteja, joissa on peli tai leikki esiteltynä sanoin tai kuvin, ja anna oppilaiden valita näistä. Jutelkaa välitunnin jälkeen. Miltä tuntui? Miten leikin valitseminen ryhmässä onnistui? Osallistuivatko kaikki?

Valitse vaihtoehto – keskustelkaa

Kerro tapahtumasta tai lue väittämä, johon on neljä eri vastausta. Mikään vastauksista ei ole oikea tai väärä. Oppilaat saavat valita vastausvaihtoehdon menemällä luokassa siihen paikkaan, joka on merkattu vaihtoehdon numerolla/ kirjaimella. Keskustelkaa sen jälkeen miten eri vaihtoehdot eroavat toisistaan, ja miten niistä yksikään ei ole oikea tai väärä, vaan vain erilainen tapa pohtia asiaa.

Draamaharjoitukset

Näytelkää joku tapahtuma kirjasta. Keskustelkaa siitä, miten se olisi voinut mennä eri tavalla ja näytelkää tämä. On tärkeää, ettei kohtaukseksi valita sellaista tapahtumaa, joka on oppilaille liian vaikea käsitellä. Esim. se, kun poikajoukko jahtaa Alisaa. Tällöin opettaja voi esittää Alisaa

Yhteistyöharjoitukset

- Oppilaat työskentelevät pareittain. Jaa jokaiselle parille paperi ja pyydä heitä taittelemaan siitä yhdessä lentokone niin, että kumpikin pitää toista kättään selän takana.
- Palapeli - Opettaja leikkaa valmiiksi palapelin palat. Jokainen oppilas piirtää omaan palaansa jonkun asian, missä hän on hyvä (pitäkää huolta, että piirroksot ovat palan oikealla puolella), ja sen jälkeen palapeli kasataan yhdessä.
- Pelasta ystävä - Jokaisella on hernepussi pään päällä. Luokassa saa kävellä, ryömiä tai vaikka kontata, mutta kaikkien pitää liikkua. Jos hernepussi putoaa, oppilas kivettyy. Oppilas, jolla vielä on hernepussi pään päällä voi pelastaa kivettyneen nostamalla hernepussin lattialta ja laittamalla sen takaisin kivettyneen pään päälle.
- Tehkää rata. Ulkona esim. kivistä tai kävyistä, sisällä pulpeteista ja tuoleista. Oppilaat suorittavat radan pareittain puristaen ilmapalloa välissään. Palloon ei saa koskea käsin.
- Mato - Leikin alussa oppilaat jakautuvat pareihin. Parit seisovat peräkkäin, edessä seisova sulkee silmät ja takana oleva ohjaa häntä olkapäitä koskettamalla. kosketus oikeaan olkapäähän tarkoittaa käännöstä oikealle, kosketus vasempaan käännöstä vasemmalle. Tuplataputus molempiin olkapäihin tarkoittaa, että otetaan kiinni edessä oleva pari. Parin taaempi oppilas yrittää siis ohjata edessä olevan kohti toista paria, jotta madosta saadaan pitempi. Kun toinen pari saadaan kiinni, on mato neljä henkilöä pitkä. Takimmaisena kulkeva oppilas on ainoa, joka ohjaa muita. Näin edetään, kunnes koko luokka on samaa matoa. Toimii parhaiten vähän vanhemmilla oppilailla.

